

Vides aizsardzības un
reģionālās attīstības
ministrija

VADLĪNIJAS

ZALĀ PUBLISKĀ IEPIRKUMA

PIEMĒROŠANAI

2020.gada papildinājums

SATURA RĀDĪTĀJS

1. IEVADS	3
2. ZPI SAISTOŠIE NORMATĪVIE AKTI	4
2.1 VIDES AIZSARDZĪBAS LIKUMDOŠANA	4
2.2 JAUNĀS PUBLISKO IEPIRKUMU DIREKTĪVAS UN TO PĀRŅEMŠANA LATVIJĀ	10
2.3 PRASĪBAS ZAĻAJAM PUBLISKAJAM IEPIRKUMAM UN TĀ PIEMĒROŠANAS KĀRTĪBA.....	18
3. IEPIRKUMA PROCESS.....	19
3.1 PUBLISKĀ IEPIRKUMA PAMATPRINCIPI.....	19
3.2 KONSULTĀCIJAS AR TIRGUS DALĪBNIEKIEM	19
3.3 ZPI KRITĒRIJU PIEMĒROŠANA UN NOVĒRTĒŠANA	20
3.3.1 Atbilstības pārbaude un zaļo kritēriju „atmazgāšana”	20
3.4 TEHNISKĀS SPECIFIKĀCIJAS	21
3.4.1 Varianti	22
3.5 PIEDĀVĀJUMA IZVĒRTĒŠANAS KRITĒRIJI	22
3.6.1. Tehnisko specifikāciju un piedāvājuma izvērtēšanas kritēriju atšķiršana	22
3.6.2. Kritēriju īpatsvara noteikšana (kritērija „svēršana”)	23
3.6.3. Aprites cikla izmaksas	23
3.6 LĪGUMA IZPILDES NOTEIKUMI.....	24
4. PIEDĀVĀTIE ZPI KRITĒRIJI	24
5. ZPI SISTEMĀTISKAS ĪSTENOŠANAS SOĻI	27
6. ZPI KRITĒRIJU DOKUMENTI ATSEVIŠKĀM PREČU UN PAKALPOJUMU GRUPĀM UN BŪVDARBIEM.....	28

1. Ievads

2008. gadā jau tika izstrādāti „Ieteikumi zaļā publiskā iepirkuma veicināšanai valsts un pašvaldību institūcijās”, kā arī „Ieteikumi videi draudzīgas būvniecības veicināšanai”, kuru pamatā tika izmantots Eiropas Komisijas (turpmāk – EK) izveidotais Zaļā publiskā iepirkuma (ZPI) instrumentārijs (*GPP tool-kit*). 2014. gada Valdības rīcības plānā tika noteikts, ka viens no Valdības mērķiem ir izstrādāt un ieviest "zaļā iepirkuma" (ZI) principu valsts un pašvaldību publiskajos iepirkumos, sekmējot veselīgas pārtikas un vietējo materiālu (tostarp koksnes) īpatsvara pieaugumu. Tam sekoja Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas sadarbībā ar iesaistītajām pusēm izstrādātais „Zaļā iepirkuma veicināšanas plānu 2015. – 2017.gadam”, (apstiprināts MK 17.02.2015). Zaļā iepirkuma veicināšanas plānā tiek raksturota esošā situācija, tai skaitā identificētas galvenās problēmas, kas saistās ar ZPI un ZI ieviešanu, un ir iekļauti konkrēti pasākumi šo problēmu risināšanai.

2017.gada 20.jūnijā tika apstiprināti MK noteikumi Nr. 353 „Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un tā piemērošanas kārtība” 2020.gada 8.septembra MK not. Nr. 568 redakcijā (turpmāk – MK noteikumi Nr. 353) virknei preču un pakalpojumu grupu publiskajā iepirkumā noteikta obligāta ZPI kritēriju izmantošana. Tas liecina, ka Latvijā ZPI kļuvis par nopietnu politikas instrumentu, lai risinātu ne tikai vides aizsardzības problēmas, bet arī veicinātu resursu efektīvu izmantošanu un aprites ekonomikas izaugsmi valstī.

Publisko iepirkumu likums (turpmāk – PIL) un tāpat Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums (turpmāk – SPSIL) ZPI definē kā tādu preču, pakalpojumu un būvdarbu iepirkumu, kuru ietekme uz vidi to aprites cikla laikā ir mazāka kā precēm, pakalpojumiem un būvdarbiem ar tādu pašu lietojuma mērķi, kas iegādātas, nepiemērojot ZPI principus (*PIL 1.panta 34.apakšpunkts un SPSIL 1.panta 33.apakšpunkts*). Galvenie ZPI principi ir šādi:

1. **videi draudzīgāks iepirkums:** vides (un cilvēku veselības) aizsardzības apsvērumi kā vispārpieņemta publisko iepirkumu prakses sastāvdaļa;
2. **piesārņojuma vai kaitējuma novēršana:** vides (un cilvēku veselības) aizsardzības apsvērumi no iepirkuma procesa paša sākuma;
3. **aprites cikla skatījums:** preces vai pakalpojuma ietekme uz vidi un izmaksas visā aprites cikla garumā;
4. **ietekmju uz vidi salīdzinājums:** būtiskākās ietekmes pēc lieluma, ģeogrāfiskā mēroga un atgriezeniskuma;
5. **informācija par ietekmi uz vidi:** precīzi formulēta, objektīvi izmērāma un pārbaudāma.

Konceptuāli tātad ZPI ir saistīta ar aprites cikla analīzi un aprites cikla izmaksu aprēķināšanu. Šī pieeja kļūst nozīmīga, ne vien cenšoties saglabāt vides kvalitāti, bet arī tāpēc, ka tādējādi izdodas samazināt arī patiesās preces vai pakalpojuma izmaksas, ja tās aprēķina, ņemot vērā aprites ciklu „no šūpuļa līdz kapam”. Līdz ar to ZPI ir diezgan sarežģīts process, ko nosaka arī nepieciešamība ievērot gan publiskā iepirkuma, gan vides aizsardzības normatīvo ietvaru. Iepirkuma speciālistu bažas izraisa ne tikai joprojām izplatītais, lai gan bieži maldīgs priekšstats, ka videi draudzīgas preces un pakalpojumi izmaksā vairāk, bet arī informatīvā un tehniskā atbalsta un resursu trūkums, bailes pārkāpt normatīvā ietvara prasības, kā arī verifikācijas procesa sarežģītība.

Vadlīniju mērķis ir mazināt šīs barjeras ZPI veicināšanā, sniegt praktisku, kompaktu galveno problēmjautājumu apskatu un detalizētu informāciju par ZPI kritēriju iekļaušanu iepirkuma dokumentācijā un izmantojamām šo kritēriju atbilstības pārbaudes (verifikācijas) metodēm.

Vadlīnijas aptver ZPI kritēriju izmantošanu būvdarbiem un tām preču un pakalpojumu grupām, kas ietvertas augstākminēto MK noteikumu Nr. 353 1. un 2. pielikumā.

Vadlīnijas sastāv no divām daļām:

- 1) vispārīgās daļas, kas attiecināma uz visām MK noteikumu Nr. 353 1. un 2. pielikumā iekļautajām preču/pakalpojumu grupām un būvdarbiem;
- 2) katrai no šīm preču/pakalpojumu grupai un būvdarbiem specifisko vadlīniju daļu.

Vispārīgās daļas otrā sadaļa veltīta ZPI normatīvajam ietvaram: gan dažādām preču/pakalpojumu grupām specifisko vides, gan visām šīm grupām saistošo publiskā iepirkuma tiesisko regulējumu (abos gadījumos – ciktāl tas skar ZPI īstenošanu). Trešā sadaļa aplūko katru iepirkuma procesa posmu, lai saprastu, kā ZPI var labāk īstenot – no iepriekšējās tirgus konsultācijas līdz pat līguma izpildes vadībai. Sevišķa uzmanība pievērsta verifikācijai un aprites cikla izmaksu pielietošanas iespējām.

Specifiskā vadlīniju daļa veidota kā katrai preču/pakalpojumu grupai un būvdarbiem atsevišķu dokumentu kopums. Katrā dokumentā apskatīta konkrētās preču/pakalpojumu grupas ietekme uz vidi un tās mazināšanas pasākumi, sniegts saistošo normatīvo aktu prasību kopsavilkums un dots „lietošanai gatavs” ZPI kritēriju formulējums katram iepirkuma posmam, tāpat norādītas ZPI kritēriju atbilstības pārbaudes metodes un nepieciešamā papildus informācija.

2. ZPI saistošie normatīvie akti

2.1 Vides aizsardzības likumdošana

Lai gan daudzām preču/pakalpojumu grupām un būvdarbiem ZPI kritēriju piemērošana publiskajā iepirkumā nav obligāta, tomēr arī to publiskajā iepirkumā saistoši ir vides aizsardzības normatīvie akti, kuri pieņemti ES un pārņemti Latvijas nacionālajā likumdošanā. To prasības var attiekties gan uz vairākām preču un pakalpojumu grupām (starpsektorālas), gan uz kādām konkrētām grupām (sektorālas). Vairums no šīm vides aizsardzības normatīvo aktu prasībām tieši neattiecas uz publiskā sektora iestādēm, bet gan uz preču un pakalpojumu piegādātājiem, tomēr šo prasību neievērošana publiskajā iepirkumā rada lielu risku tieši publiskā sektora iestādēm.

Dažas svarīgākās ar ZPI saistīto vides aizsardzības normatīvo aktu prasības apkopotas 1. tabulā. Ja jūs pērkat, piemēram, kokmateriālus vai biroja papīru, ES Kokmateriālu regula (Nr.995/2010, skat. 1. tabulā) aizliedz laist pārdošanā tādus kokmateriālus un koka izstrādājumus (arī papīru), kuru izcelsmei nevar izsekot. Autotransportu iegādājoties jāņem vērā ir *EURO* emisiju standarti utt. Piegādātājam līdz ar to ir pienākums iesniegt atbilstošu informāciju, kurai jābūt iespējams pārbaudīt.

No 1. tabulā iekļautajiem ar ZPI saistītajiem vides aizsardzības normatīvo aktu piemēriem, to prasības var skart jebkuru preču un pakalpojumu grupu un būvdarbus. Tātad ZPI prasību piemērošana nozīmē arī pārliecināšanos par atbilstību konkrētajiem normatīvajiem aktiem. Svarīgākās to prasības ir ietvertas ZPI kritērijos, kādus nosaka MK noteikumu Nr. 353 1. un 2. pielikums. Šie ZPI kritēriji ir pārņemti no EK uzdevumā izstrādātajiem ES kopējiem ZPI kritērijiem, tos precizējot vai papildinot ar attiecīgo nozaru pilnvarotu ekspertu ieteikumiem.

ES kopējie ZPI kritēriji ir izstrādāti vairāk nekā 20 preču un pakalpojumu grupām un EK aicinājusi ES dalībvalstis šos kritērijus oficiāli pārņemt. Kritēriji izstrādāti 2 līmeņos: pamatlīmenī un paplašinātajā (izvērstajā) līmenī. Ņemot vērā to, ka Latvijā ZPI piemērošanā vēl ir maza pieredze un arī ekonomisku apsvērumu dēļ, augstākminēto MK noteikumu pielikumos ietverti galvenokārt ES ZPI pamatkritēriji, kuri nav sarežģīti un neprasa papildus ekspertu piesaisti to integrēšanai iepirkuma dokumentācijā.

1. tabula. Ar ZPI saistīto vides aizsardzības normatīvo aktu piemēri.

Sektors	Normatīvais akts	Saistība
starpsektoru	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 66/2010 (2009. gada 25. novembris) par ES ekomarķējumu</p>	<p>Iespēju robežās ES ekomarķējuma un ES ZPI kritēriji ir savstarpēji harmonizēti. Par ES ekomarķējumu skat. vairāk Vides pārraudzības valsts biroja mājas lapā: http://www.vpvb.gov.lv/lv/ekomarkejums</p>
starpsektoru	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 1221/2009 (2009. gada 25. novembris) par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (<i>EMAS</i>), kā arī par Regulas (EK) Nr. 761/2001 un Komisijas Lēmumu 2001/681/EK un 2006/193/EK atcelšanu</p>	<p>Regula nosaka, kā vides vadības un audita sistēma <i>EMAS</i> var tikt ņemta vērā publiskajā iepirkumā. Par <i>EMAS</i> skat. vairāk Vides pārraudzības valsts biroja mājas lapā: http://www.vpvb.gov.lv/lv/emas</p>
starpsektoru	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2008/98/EK (2008. gada 19. novembris) par atkritumiem un par dažu direktīvu atcelšanu (Dokuments attiecas uz EEZ)</p>	<p>Direktīva ievieš atkritumu apsaimniekošanas pamatnostādnes, definīcijas un pamatprincipus, tādus kā „piesārņotājs maksā” un „atkritumu hierarhija”.</p> <p>Direktīvas prasības pārņemtas Atkritumu apsaimniekošanas likumā, Likumā „Par piesārņojumu” un Dabas resursu nodokļa likumā, kā arī virknē MK noteikumu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 03.11.2009. noteikumi Nr. 1294; • 30.11.2010. noteikumi Nr. 1082; • 19.04.2011. noteikumi Nr. 302; • 26.04.2011. noteikumi Nr. 319; • 24.05.2011. noteikumi Nr. 401; • 21.06.2011. noteikumi Nr. 484; • 21.06.2011. noteikumi Nr. 485; • 12.07.2011. noteikumi Nr. 564; • 13.09.2011. noteikumi Nr. 703; • 02.04.2013. noteikumi Nr. 184; • 22.10.2013. noteikumi Nr. 1172; • 06.10.2015. noteikumi Nr. 576
starpsektoru	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2004/12/EK (2004. gada 11. februāris), ar ko groza Direktīvu 94/62/EK par</p>	<p>Direktīva nosaka prasības iepakojuma ražotājam un iepakojuma atkritumu radītājam.</p>

	iepakojumu un izlietoto iepakojumu	<p>Direktīvas prasības pārņemtas Iepakojuma likumā un Dabas resursu nodokļa likumā, kā arī šādos MK noteikumos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 19.10.2010. noteikumi Nr. 983. • 16.08.2017. noteikumi Nr. 480.
būvdarbi	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) Nr. 305/2011 (2011. gada 9. marts), ar ko nosaka saskaņotus būvizstrādājumu tirdzniecības nosacījumus un atceļ Padomes Direktīvu 89/106/EEK	Regula nodrošina uzticamu informāciju par būvizstrādājumu ekspluatācijas īpašībām.
būvdarbi	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (ES) Nr. 995/2010 (2010. gada 20. oktobris), ar ko nosaka pienākumus tirgus dalībniekiem, kas laiž tirgū kokmateriālus un koka izstrādājumus	Kokmateriālu regula nodrošina ietvaru tirgū pieejamo kokmateriālu izcelsmes izsekošanai un legalitātes noteikšanai.
būvdarbi un energoefektivitāte	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2010/31/ES (2010. gada 19. maijs) par ēku energoefektivitāti Eiropas Parlamenta un Padomes 2018. gada 30. maija direktīvas (ES) 2018/844, ar ko groza direktīvu 2010/31/ES par ēku energoefektivitāti un direktīvu 2012/27/ES par energoefektivitāti.	<p>Direktīva nosaka publisko iestāžu ēkām minimālās energoefektivitātes prasības, ietverot nākotnē ēkām obligāti sasniedzamu zemu (nulles) enerģijas patēriņa līmeni.</p> <p>Direktīvas prasības pārņemtas Ēku energoefektivitātes likumā un virknē MK noteikumu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 09.07.2013. noteikumi Nr. 383; • 08.04.2014. noteikumi Nr. 189; • 30.06.2015. noteikumi Nr. 339.
būvdarbi un energoefektivitāte	KOMISIJAS REGULA (EK) Nr. 245/2009 (2009. gada 18. marts) par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2005/32/EK īstenošanu attiecībā uz ekodizaina prasībām par luminiscences lampām bez iebūvētas droseles, augstas intensitātes gāzizlādes lampām, kā arī šādu lampu ekspluatācijai izmantojamām droselēm un apgaismes iekārtām un par Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2000/55/EK atcelšanu	Regula nosaka ekodizaina prasības luminiscences lampām bez iebūvētas droseles, augstas intensitātes gāzizlādes lampām, kā arī šādu lampu ekspluatācijai izmantojamām droselēm un apgaismes iekārtām.
energoefektivitāte	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2009/125/EK (2009. gada 21. oktobris), ar ko izveido sistēmu, lai noteiktu ekodizaina prasības ar enerģiju saistītiem ražojumiem (pārstrādāta versija)	Direktīvas nosaka ekodizaina prasības visiem nozīmīgajiem ar enerģiju saistītajiem ražojumiem, lai mazinātu to ietekmi uz vidi.

	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2012/27/EK (2012. gada 25. oktobris), ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK</p>	<p>Direktīvas prasības pārņemtas MK 2011. gada 6.decembra noteikumos Nr. 941 „Noteikumi par ekodizaina prasībām ar enerģiju saistītām precēm (produktiem)”.</p>
<p>energoefektivitāte</p>	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2010/30/ES (2010. gada 19. maijs) par enerģijas un citu resursu patēriņa norādīšanu ražojumiem, kas saistīti ar energopatēriņu, izmantojot etiķetes un standarta informāciju par precēm</p>	<p>Ar direktīvu izveido sistēmu valstu pasākumu saskaņošanai saistībā ar tiešajiem lietotājiem paredzēto informāciju par precēm, par enerģijas un citu nozīmīgu resursu patēriņu izmantošanu un papildinformāciju attiecībā uz ražojumiem, kas saistīti ar energopatēriņu, tādējādi ļaujot tiešajiem lietotājiem izvēlēties energoefektīvākus ražojumus.</p> <p>Direktīvas prasības pārņemtas Ēku energoefektivitātes likumā un šādos MK noteikumos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 21.06.2011. noteikumi Nr. 480; • 19.10.2011. noteikumi Nr. 803.
<p>energoefektivitāte</p>	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2012/27/ES (2012. gada 25. oktobris) par energoefektivitāti, ar ko groza Direktīvas 2009/125/EK un 2010/30/ES un atceļ Direktīvas 2004/8/EK un 2006/32/EK</p>	<p>Direktīva nosaka prasības enerģijas efektīvākai izmantošanai visos enerģijas ķēdes posmos.</p> <p>Direktīvas prasības pārņemtas Ēku energoefektivitātes likumā un virknē MK noteikumu, kā arī izdarot grozījumus Enerģētikas likumā, Elektroenerģijas tirgus likumā un Publisko iepirkumu likumā un virknē MK noteikumu:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 21.01.2014. noteikumi Nr. 50; • 03.11.2015. noteikumi Nr. 628; • 09.02.2016. noteikumi Nr. 85; • 17.05.2016. noteikumi Nr. 294; • 26.07.2016. noteikumi Nr. 487.
<p>atjaunojamie energoresursi</p>	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2009/28/EK (2009. gada 23. aprīlis) par atjaunojamo energoresursu izmantošanas veicināšanu un ar ko groza un sekojoši atceļ Direktīvas 2001/77/EK un 2003/30/EK</p>	<p>Direktīva ES dalībvalstīm nosaka mērķus no atjaunojamiem avotiem iegūtas elektroenerģijas īpatsvaram, kā arī ilgtspējas kritērijus biodegvielai.</p> <p>Direktīvas prasības pārņemtas Enerģētikas likumā un šajos MK noteikumos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 05.07.2011. noteikumi Nr. 545;

<p>elektriskas un elektroniskas iekārtas</p>	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2012/19/ES (2012. gada 4. jūlijs) par elektrisko un elektronisko iekārtu atkritumiem (EEIA)</p>	<p>Direktīvas mērķis ir veicināt ilgtspējīgu ražošanu un patēriņu, galvenokārt novēršot EEIA rašanos, kā arī veicinot to atkārtotu izmantošanu, pārstrādi un citus šo atkritumu reģenerācijas veidus, lai samazinātu atkritumu apglabāšanu un uzlabotu resursu efektīvu izmantošanu un vērtīgu otrreizējo izejvielu ieguvī.</p> <p>Direktīvas prasības pārņemtas Atkritumu apsaimniekošanas likumā un šādos MK noteikumos:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 30.11.2010. noteikumi Nr. 1082; • 09.04.2013. noteikumi Nr. 196; • 17.06.2014. noteikumi Nr. 331; • 08.07.2014. noteikumi Nr. 388; • 09.12.2014. noteikumi Nr. 752;
<p>elektriskas un elektroniskas iekārtas</p>	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2011/65/ES (2011. gada 8. jūnijs) par dažu bīstamu vielu izmantošanas ierobežošanu elektriskās un elektroniskās iekārtās</p>	<p>Direktīva definē nosacījumus dažu bīstamu vielu izmantošanai elektriskās un elektroniskās iekārtās.</p> <p>Direktīvas prasības pārņemtas Ķīmisko vielu likumā un 05.02.2013. MK noteikumos Nr. 84.</p>
<p>tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi</p>	<p>EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 1907/2006 (2006. gada 18. decembris), kas attiecas uz ķīmikāliju reģistrēšanu, vērtēšanu, licencēšanu un ierobežošanu (REACH), un ar kuru izveido Eiropas Ķīmikāliju aģentūru, groza Direktīvu 1999/45/EK un atceļ Padomes Regulu (EEK) Nr. 793/93 un Komisijas Regulu (EK) Nr. 1488/94, kā arī Padomes Direktīvu 76/769/EEK un Komisijas Direktīvu 91/155/EEK, Direktīvu 93/67/EEK, Direktīvu 93/105/EK un Direktīvu 2000/21/EK (Dokuments attiecas uz EEZ)</p>	<p>Regula uzliek par pienākumu ražotājam reģistrēt viņu ražoto ķīmisko vielu īpašības un drošības informāciju centralizētā datu bāzē.</p>
<p>transports</p>	<p>EURO emisijas standarti. Piemēram: EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 715/2007 (2007. gada 20. jūnijs) par tipa apstiprinājumu mehāniskiem transportlīdzekļiem attiecībā uz emisijām no vieglajiem pasažieru un komerciālajiem transportlīdzekļiem (Euro 5 un Euro 6) un par piekļuvi transportlīdzekļa remonta un tehniskās apkopes informācijai</p>	<p>Nosaka pieļaujamās emisiju robežvērtības ES teritorijā pārdotam jaunam autotransportam.</p>

transports	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES DIREKTĪVA 2009/33/EK (2009. gada 23. aprīlis) par "tīro" un energoefektīvo autotransporta līdzekļu izmantošanas veicināšanu	„Tiro” transportlīdzekļu direktīva definē obligātus ZPI nosacījumus transportlīdzekļu iepirkumam. Direktīvas prasības pārņemtas Sabiedrisko pakalpojumu transporta likumā, Publisko iepirkumu likumā, Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likumā un 25.06.2013. MK noteikumos Nr. 351.
transports	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 1222/2009 (2009. gada 25. novembris) par riepu marķēšanu attiecībā uz degvielas patēriņa efektivitāti un citiem būtiskiem parametriem	Regula uzliek par pienākumu autotransporta riepu ražotājiem definēt katram ES pārdotam riepu veidam degvielas patēriņu, saķeri un trokšņa līmeni.
transports būvdarbi mēbeles	Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2004/42/EK (2004. gada 21. aprīlis), ar ko ierobežo gaistošo organisko savienojumu emisijas, kuras rada organisko šķīdinātāju izmantošana noteiktās krāsās, lakās un transportlīdzekļu galīgās apdares materiālos, un ar ko groza Direktīvu 1999/13/EK	Direktīvas mērķis ir ierobežot gaistošo organisko savienojumu (GOS) kopējo saturu dažās krāsās un lakās, kā arī transportlīdzekļu galīgās apdares materiālos, lai novērstu vai samazinātu gaisa piesārņojumu, ko GOS rada, veidojot piezemes ozonu. Direktīvas prasības pārņemtas likumā „Par piesārņojumu” un MK 03.04.2007. noteikumos Nr. 231.
pārtika un ēdināšana tekstilizstrādājumi	PADOMES REGULA (EK) Nr. 834/2007 (2007. gada 28. jūnijs) par bioloģisko ražošanu un bioloģisko produktu marķēšanu un par Regulas (EEK) Nr. 2092/91 atcelšanu	Regula veido ietvaru bioloģiskās lauksaimniecības ražošanai, produktu marķēšanai un pārbaudēm.
būvdarbi pārtika un ēdināšana	EIROPAS PARLAMENTA UN PADOMES REGULA (EK) Nr. 1005/2009 (2009. gada 16. septembris) par ozona slāni noārdošām vielām (pārstrādāta versija)	Regula definē noteikumus par ozona slāni noārdošo vielu ražošanu, importu, eksportu, laišanu tirgū, lietošanu, rekuperāciju, reciklēšanu, reģenerāciju un iznīcināšanu, kā arī par informācijas sniegšanu attiecībā uz šīm vielām un par tādu ražojumu un iekārtu importu, eksportu, laišanu tirgū un lietošanu, kuras satur šīs vielas vai ir atkarīgas no tām.
būvdarbi mēbeles	PADOMES REGULA (EK) Nr. 2173/2005 (2005. gada 20. decembris) par <i>FLEGT</i> licencēšanas sistēmas izveidi kokmateriālu importam Eiropas Kopienā	Ar šo regulu izveido Kopienas noteikumu kopumu dažu koksnes izstrādājumu importam, īstenojot <i>FLEGT</i> licencēšanas sistēmu.

2.2 Publisko iepirkumu direktīvas un to pārņemšana Latvijā

2014.gada 26. februārī tika pieņemta Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/24/ES par publisko iepirkumu (turpmāk – Direktīva 2014/24/ES) un Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2014/25/ES par iepirkumu, ko īsteno subjekti, kuri darbojas ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēs (turpmāk – Direktīva 2014/25/ES), vienlaicīgi atceļot iepriekšējās publiskā iepirkuma direktīvas (attiecīgi Direktīvu 2004/18/EK un Direktīvu 2004/17/EK).¹

Vispārējais ES tiesiskais regulējums par publisko iepirkumu ir ietverts Direktīvas 2014/24/ES noteikumos. Šie noteikumi paredz procedūras, kas jāievēro, un uzliek par pienākumu publiskā sektora iestādēm publiskajā iepirkumā vienlīdzīgi izturēties pret visiem pretendentiem un izvairīties no jebkādas to diskriminēšanas. Tāpat iestāžu darbībai un lēmumu pieņemšanai ir jābūt pārredzamai. Šie pamatnoteikumi un principi attiecas arī uz ūdensapgādes, enerģētikas, transporta un pasta pakalpojumu nozarēm, taču Direktīvā 2014/25/ES ir ņemta vērā šo nozaru specifika.²

Direktīvas 2014/24/ES un 2014/25/ES paver plašākas iespējas piemērot ZPI prasības un sniedz arī skaidrojumu, kā to vislabāk izdarīt. Pie kam direktīvu noteikumi formulēti tā, lai to dotās iespējas tiktu līdzsvarotas ar nepieciešamību ievērot Kopienas dibināšanas Līgumā ietvertos pamatprincipus par atklātumu, vienādu pieeju, prasību proporcionalitāti un brīvu preču un pakalpojumu kustību (konkurenci). Dažas no jaunajām iespējām ZPI prasību piemērošanai apkopotas 2. tabulā.

2. tabula. Jauno ES publiskā iepirkuma direktīvu radītās iespējas ZPI prasību piemērošanai

Parametrs	Direktīvas sniegtā iespēja ZPI prasību piemērošanai
Nepamatoti zema cena	Nepamatoti zemas cenas piedāvājums ir noraidāms arī, ja tas ir noteiktu starptautisku sociālo vai vides konvenciju pārkāpuma rezultāts (piemēram, pārkāpumi ozona slāņa aizsardzībā, bīstamu vielu vai atkritumu apstrādē).
Vides vadības sistēmas	Pretendentu atlases posmā var tikt pieprasīts pierādījums, ka pretendents spējīgs īstenot noteiktus vides vadības pasākumus jebkura līguma izpildē.
Tehniskās specifikācijas	Tehniskās specifikācijas var formulēt arī ar atsauci uz ražošanas procesu un metodi jebkurā preces vai pakalpojuma aprites cikla posmā. Piemēram, bioloģiskās ražošanas metodes lauksaimniecībā vai balināšanas process bez hlora izmantošanas papīra rūpniecībā.
Izvērtēšanas kritēriji	Izvērtēšanas kritērijos drīkst iekļaut atsauces uz preču, pakalpojumu vai būvdarbu sociāliem un vides aspektiem. Piemēram, elektrība no atjaunojamiem resursiem vai preces, kas atbilst godīgas tirdzniecības (<i>fair trade</i>) prasībām.
Ekomarķējumi	Pasūtītājs var tehniskajās specifikācijās, piedāvājuma izvērtēšanas kritērijos vai iepirkuma līguma izpildes noteikumos prasīt ekomarķējumu kā pierādījumu būvdarbu, pakalpojumu vai piegāžu atbilstībai noteiktām prasībām, ja ievēroti noteikti atklātuma un caurskatāmības standarti.
Aprites cikla izmaksas	Aprites cikla izmaksas (ACI) var izmantot, lai noteiktu un salīdzinātu iesniegto piedāvājumu izmaksas, ietverot arī tādas ārējās vides izmaksas kā, piemēram, siltumnīcefekta gāzu emisijas. Paredzams, ka ACI noteikšanai tiks izstrādāta vienota ES metodoloģija.

Attiecīgi minētās ES direktīvu prasības iestrādātas arī PIL un SPSIL, kur ZPI ir norādīts kā atsevišķs pants. PIL tas ir 19. pants, bet SPSIL 28. pants, kas deleģē Ministru kabinetam noteikt zaļā publiskā iepirkuma prasības un to piemērošanas kārtību, paredzamo līgumcenu robežvērtības, sākot no kurām pasūtītājs piemēro zaļā publiskā iepirkuma prasības, preču, pakalpojumu un būvdarbu grupas, kurām piemēro zaļā publiskā iepirkuma prasības, piedāvājumu vērtēšanas kritērijus, iepirkuma līguma izpildes noteikumus un kontroles kārtību. Bet direktīvu radītās iespējas ZPI prasību piemērošanai, kas minētas 2. tabulā, legalizētas PIL un SPSIL (3.tabulā minēti attiecīgie PIL un SPSIL panti vai to daļa).

¹ Jaunās publiskā iepirkuma direktīvas nacionālajos tiesību aktos bija jāpārņem līdz 2016. gada 18. aprīlim.

² Tā kā vispārējais publiskā iepirkuma regulējums ietverts Direktīvas 2014/24/ES noteikumos, tad turpmāk vadlīnijās analizēta galvenokārt tā (un attiecīgi arī jaunais PIL, mazāk – SPSIL).

3. tabula. Direktīvu prasību pārņemšanas piemēri jaunajā PIL un SPSIL

Parametrs		PIL un SPSIL pants vai tā daļa, kas attiecas uz ZPI piemērošanas iespējām
Nepamatoti zema cena		<p>PIL 53.pants. Nepamatoti lēts piedāvājums</p> <p>(1) Ja piedāvājums konkrētam publiskam būvdarbu, publiskam piegādes vai publiskam pakalpojuma līgumam šķiet nepamatoti lēts, pasūtītājs pieprasa skaidrojumu par piedāvāto cenu vai izmaksām.</p> <p>(3) Skaidrojums īpaši var attiekties uz:</p> <p>4) <u>vides, sociālo un darba tiesību un darba aizsardzības jomas normatīvajos aktos un darba koplīgumos noteikto pienākumu ievērošanu;</u></p> <p>(5) <u>Pasūtītājs noraida piedāvājumu kā nepamatoti lētu, ja sniegtie skaidrojumi nepamato pretendenta piedāvāto zemo cenas vai izmaksu līmeni, vai ja cenā vai izmaksās nav iekļautas izmaksas, kas saistītas ar vides, sociālo un darba tiesību un darba aizsardzības jomas normatīvajos aktos un darba koplīgumos noteikto pienākumu ievērošanu.</u></p> <p>SPSIL 59.pants. Nepamatoti lēts piedāvājums</p> <p>(1) Ja piedāvājums konkrētam būvdarbu, piegādes vai pakalpojumu līgumam šķiet nepamatoti lēts, sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs pieprasa skaidrojumu par piedāvāto cenu vai izmaksām.</p> <p>(3) Skaidrojums īpaši var attiekties uz:</p> <p>4) <u>vides, sociālo un darba tiesību un darba aizsardzības tiesību jomas normatīvajos aktos un darba koplīgumos noteikto pienākumu ievērošanu;</u></p> <p>(4) <u>Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs noraida piedāvājumu kā nepamatoti lētu, ja sniegtie skaidrojumi nepamato pretendenta piedāvāto cenas vai izmaksu līmeni vai ja cenā vai izmaksās nav iekļautas izmaksas, kas saistītas ar vides, sociālo un darba tiesību un darba aizsardzības jomas normatīvajos aktos un darba koplīgumos noteikto pienākumu ievērošanu.</u></p>
Vides vadības sistēmas		<p>PIL 41. pants. Kandidātu un pretendentu atlases, piedāvājuma atbilstības pārbaudes un izvēles vispārējie noteikumi</p> <p>(1) <u>Pasūtītājs atlasa kandidātus un pretendentes saskaņā ar šā likuma 44., 45., 46., 47. un 48. pantā noteiktajām kvalifikācijas prasībām, pārbauda piedāvājumu atbilstību iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām un izvēlas piedāvājumu vai piedāvājumus saskaņā ar noteiktajiem piedāvājuma izvērtēšanas kritērijiem.</u></p> <p>PIL 48.pants. Vides vadības standarti</p> <p>(1) Ja pasūtītājs pieprasa neatkarīgas institūcijas sertifikātu par piegādātāja atbilstību vides vadības standartiem vai vides vadības sistēmām, tas atsaucas uz vides pārvaldības un audita sistēmu (EMAS) vai uz citām sistēmām, kuras atzītas saskaņā ar 2009. gada 25. novembra Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1221/2009 par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības</p>

	<p>un audita sistēmā (EMAS), kā arī par Regulas (EK) Nr. 761/2001 un Komisijas Lēmumu 2001/681/EK un 2006/193/EK atcelšanu 45. pantu, vai citiem vides vadības standartiem, kas atbilst Eiropas vai starptautiskajiem vides vadības sistēmas standartiem un kurus ir apstiprinājušas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā akreditētās institūcijās. Pasūtītājs atzīst citas Eiropas Savienības dalībvalsts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā akreditētas institūcijas izdotu sertifikātu. Ja piegādātājam no tā neatkarīgu iemeslu dēļ nebija iespējams šādus sertifikātus iegūt līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai, piegādātājs iesniedz citus pierādījumus par līdzvērtīgiem pasākumiem, kas būtu jānodrošina saskaņā ar pasūtītāja prasīto vides vadības sistēmu vai standartu.</p> <p>(2) Šā panta pirmo daļu piemēro tikai iepirkumiem, kuru paredzamā līgumcena ir vienāda ar Ministru kabineta noteiktajām līgumcenu robežvērtībām vai lielāka.</p> <p>SPSIL 47.pants. Kandidātu un pretendentu atlases, piedāvājumu atbilstības pārbaudes un izvēles vispārējie noteikumi</p> <p>(1) Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs <u>atlasi kandidātus un pretendentes saskaņā ar šā likuma 50., 51., 52., 53. un 54.pantā noteiktajām kvalifikācijas prasībām</u>, pārbauda piedāvājumu atbilstību iepirkuma procedūras dokumentos noteiktajām prasībām un izvēlas piedāvājumu vai piedāvājumus saskaņā ar noteiktajiem piedāvājuma izvērtēšanas kritērijiem.</p> <p>SPSIL 54.pants. Vides vadības standarti</p> <p>(1) Ja sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs pieprasa, lai būtu pārbaudīta piegādātāja vides vadības sistēma vai atbilstība vides vadības standartiem, tas atsaucas uz vides pārvaldības un audita sistēmu (EMAS) vai uz citām sistēmām, kuras atzītas saskaņā ar 2009.gada 25.novembra Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (EK) Nr. 1221/2009 par organizāciju brīvprātīgu dalību Kopienas vides vadības un audita sistēmā (EMAS), kā arī par Regulas (EK) Nr.761/2001 un Komisijas Lēmumu 2001/681/EK un 2006/193/EK atcelšanu 49.pantu, vai citiem vides vadības standartiem, kas atbilst Eiropas vai starptautiskajiem vides vadības sistēmas standartiem, kurus ir izstrādājušas normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā akreditētās institūcijās. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs atzīst citas Eiropas Savienības dalībvalsts normatīvajos aktos noteiktajā kārtībā akreditētas institūcijas izdotu sertifikātu. Ja piegādātājam no tā neatkarīgu iemeslu dēļ nebija iespējams šādus sertifikātus iegūt līdz pieteikuma vai piedāvājuma iesniegšanas dienai, piegādātājs iesniedz citus pierādījumus par līdzvērtīgiem pasākumiem, kas būtu jānodrošina saskaņā ar sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja prasīto vides vadības sistēmu vai standartu.</p>
Tehniskās specifikācijas	<p>PIL 20.pants. Tehniskās specifikācijas</p> <p>(2) Pasūtītāja prasības <u>var attiekties uz pieprasīto būvdarbu, pakalpojumu vai piegāžu īpašu ražošanas vai sniegšanas procesu vai metodi vai uz īpašu procesu kādā citā to aprites cikla posmā</u> pat tad, ja šādi faktori nav tieši saistīti ar būvdarbu, pakalpojumu vai piegāžu būtību, ja vien tie ir saistīti ar iepirkuma līguma priekšmetu un ir samērīgi ar iepirkuma līguma vērtību un mērķiem.</p> <p>(4) Tehniskajās specifikācijās nosaka publiskiem piegādes un pakalpojumu līgumiem nepieciešamajām piegādēm un pakalpojumiem izvirzītās prasības. Publiskam pakalpojuma līgumam papildus nosaka pakalpojumu mērķi, izmantojamās metodes un resursus (ja nepieciešams), kā arī gala rezultātu. Tehniskajās specifikācijās publiskiem piegādes un pakalpojumu līgumiem papildus <u>iekļauj tehniskos aprakstus, kas ietver tādas pasūtītāja prasības attiecībā uz precī vai pakalpojumu kā kvalitātes līmeni, vides aizsardzības prasības, noteikumus par klimata pārmaiņu samazināšanu (siltumnīcefekta gāzu emisiju samazināšanu) un pielāgošanos klimata pārmaiņām,</u></p>

	<p><u>energoefektivitāti, konstrukcijas prasības</u> (arī prasības attiecībā uz preces vai pakalpojuma pieejamību personām ar invaliditāti), izpildes prasības, pakalpojumu sniegšanas metodiku, preces lietošanas prasības, drošības noteikumus, izmērus, terminoloģiju, simbolus, pārbaudes noteikumus un metodes, prasības attiecībā uz preces nosaukumu, ar kādu tā tiek pārdota, iepakojumu un marķēšanu, lietotāja instrukcijas, ražošanas procesu un metodes jebkurā preces vai pakalpojuma aprites cikla posmā, kā arī atbilstības noteikšanas metodes.</p> <p>SPSIL 23.pants. Tehniskās specifikācijas</p> <p>(2) Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja prasības var attiekties uz pieprasīto būvdarbu veikšanas, preču ražošanas vai pakalpojumu sniegšanas īpašu procesu vai metodi vai uz īpašu procesu kādā citā to aprites cikla posmā pat tad, ja šādi faktori nav tieši saistīti ar būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu būtību, ja vien tie ir saistīti ar iepirkuma līguma priekšmetu un ir samērīgi ar iepirkuma līguma vērtību un mērķiem.</p> <p>(4) Tehniskajās specifikācijās piegādes un pakalpojumu līgumiem nosaka attiecībā uz nepieciešamajām piegādēm un pakalpojumiem izvirzītās prasības. Pakalpojumu līgumiem papildus nosaka pakalpojumu mērķi, izmantojamās metodes un resursus (ja nepieciešams), kā arī galarezultātu. Tehniskajās specifikācijās piegādes un pakalpojumu līgumiem papildus iekļauj tehniskos aprakstus, kas ietver tādas sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja noteiktās prasības attiecībā uz precī vai pakalpojumu kā kvalitātes līmenis, vides aizsardzības prasības un klimata pārmaiņu novēršanas veicināšanu, konstrukcijas prasības (arī prasības uz pieejamības nodrošināšanu personām ar invaliditāti), izpildes prasības, preces lietošanas prasības, drošības noteikumi, izmēri, terminoloģija, simboli, pārbaudes noteikumi un metodes, prasības attiecībā uz preces nosaukumu, ar kādu tā tiek pārdota, iepakojuma un marķēšanu, lietotāja instrukcijas, ražošanas procesi un metodes jebkurā preces vai pakalpojuma aprites cikla posmā, kā arī atbilstības noteikšanas metodes.</p>
Izvērtēšanas kritēriji	<p>PIL 51.pants. Piedāvājuma izvērtēšanas kritēriji</p> <p>(1) Pasūtītājs piešķir iepirkuma līguma slēgšanas tiesības saimnieciski visizdevīgākajam piedāvājumam.</p> <p>(2) Saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu nosaka:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) izmantojot <u>cenu vai izmaksas, piemērojot efektivitātes pieeju</u> (piemēram, vērtējot aprites cikla izmaksas); 2) ņemot vērā cenu vai izmaksas un ar iepirkuma līguma priekšmetu saistītus kvalitātes kritērijus, piemēram: <ol style="list-style-type: none"> a) <u>kvalitāti, tajā skaitā tehniskās priekšrocības, estētiskās un funkcionālās īpašības, pieejamību, atbilstību universālajam dizainam, sociālās un vides aizsardzības prasības, inovatīvos raksturlielumus un pārdošanas nosacījumus;</u> b) iepirkuma līguma izpildes vadības struktūru un iesaistītā personāla kvalifikāciju un pieredzi, ja iepirkuma līguma izpildes kvalitāti var būtiski ietekmēt iesaistītā personāla kvalifikācija un pieredze; c) pēcpārdošanas pakalpojumus un tehnisko palīdzību, piegādes nosacījumus, piemēram, piegādes datums, piegādes procesu un piegādes periodu vai piegādes pabeigšanas periodu. <p>(3) Kvalitātes kritēriji ir saistīti ar iepirkuma līguma priekšmetu, ja tie attiecas uz jebkuru būvdarbu, piegādes vai pakalpojuma aprites cikla posmu, kā arī uz faktoriem, kas saistīti ar būvdarbu veikšanas, preču ražošanas vai pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas procesu</p>

	<p>vai kādu citu procesu aprites cikla posmā, pat ja šādi faktori nav tieši saistīti ar iepirkuma līguma priekšmetu (piemēram, vides aizsardzības prasību vai sociālo kritēriju ievērošana pakalpojuma sniegšanas, produkta ražošanas vai būvdarbu veikšanas laikā).</p> <p>SPSIL 57.pants. Piedāvājuma izvērtēšanas kritēriji</p> <p>(1) Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs piešķir iepirkuma līguma slēgšanas tiesības saimnieciski visizdevīgākajam piedāvājumam.</p> <p>(2) Saimnieciski visizdevīgāko piedāvājumu nosaka:</p> <p>1) izmantojot izmaksu efektivitātes pieeju (piemēram, vērtējot aprites cikla izmaksas vai iepirkuma mērķa sasniegšanai būtisku būvdarbus, piegādi vai pakalpojumus raksturojošo rādītāju un cenas attiecību);</p> <p>2) ņemot vērā cenu vai izmaksu efektivitāti un ar iepirkuma līguma priekšmetu saistītus kvalitātes kritērijus, piemēram:</p> <p>a) kvalitāti, tai skaitā tehniskās priekšrocības, estētiskās un funkcionālās īpašības, pieejamību, atbilstību universālajam dizainam, sociālās un vides aizsardzības prasības, inovatīvos raksturlielumus un pārdošanas nosacījumus;</p> <p>b) iepirkuma līguma izpildes vadības struktūru un iesaistītā personāla kvalifikāciju un pieredzi, ja iepirkuma līguma izpildes kvalitāti var būtiski ietekmēt iesaistītā personāla kvalifikācija un pieredze;</p> <p>c) pēcpārdošanas pakalpojumus un tehnisko palīdzību, piegādes noteikumus (piemēram, piegādes datums, piegādes process un piegādes periodu vai piegādes pabeigšanas periodu).</p> <p>(3) Kvalitātes kritēriji ir saistīti ar iepirkuma līguma priekšmetu, ja tie attiecas uz jebkuru būvdarbu, piegādes vai pakalpojuma aprites cikla posmu, kā arī uz faktoriem, kas saistīti ar būvdarbu veikšanas, preču ražošanas vai pārdošanas vai pakalpojumu sniegšanas procesu vai kādu citu procesu aprites cikla posmā, pat ja šādi faktori nav tieši saistīti ar iepirkuma līguma priekšmetu (piemēram, vides aizsardzības prasību vai sociālo kritēriju ievērošanu pakalpojuma sniegšanas, produkta ražošanas vai būvdarbu veikšanas laikā).</p>
Ekomarķējumi	<p>PIL 21.pants. Marķējumi</p> <p>(1) Ja pasūtītājs plāno iegādāties būvdarbus, preces vai pakalpojumus, kas atbilst <u>noteiktām vides aizsardzības</u>, sociālajām vai citām īpašām <u>prasībām</u>, tas var tehniskajās specifikācijās, piedāvājuma izvērtēšanas kritērijos vai iepirkuma līguma izpildes noteikumos prasīt īpašu <u>marķējumu kā pierādījumu</u> būvdarbu, pakalpojumu vai piegāžu <u>atbilstībai noteiktajām prasībām</u>, ja ir ievēroti visi šādi nosacījumi:</p> <p>1) marķējuma prasības attiecas tikai uz kritērijiem, kas ir saistīti ar iepirkuma līguma priekšmetu, un ir piemērotas tam, lai noteiktu iepirkuma priekšmetā ietilpstošos būvdarbus, piegādes vai pakalpojumus raksturojošās pazīmes;</p> <p>2) marķējuma prasības sagatavotas pamatojoties uz objektīvi pārbaudāmiem un nediskriminējošiem kritērijiem;</p> <p>3) marķējums apstiprināts, izmantojot atklātas un caurskatāmās procedūras, kurās var piedalīties visas ieinteresētās personas, tai skaitā valsts institūcijas, patērētāji, sociālie partneri, ražotāji, izplatītāji un nevalstiskās organizācijas;</p> <p>4) marķējumi ir pieejami visām ieinteresētajām personām;</p>

5) marķējuma prasības nosaka persona, uz kuru piegādātājam, kas piesakās marķējuma saņemšanai, nav izšķirošas ietekmes.

(2) Ja marķējums atbilst šā panta pirmās daļas 2., 3., 4. un 5.punkta nosacījumiem, bet marķējumā ietverta informācija arī par prasībām, kas nav saistītas ar iepirkuma līguma priekšmetu, pasūtītājs neprasa atbilstību visām marķējuma prasībām, bet atsaucas uz attiecīgā marķējumu detalizēto specifikāciju vai tās daļām, kuras ir saistītas ar iepirkuma līguma priekšmetu un ir piemērotas tam, lai noteiktu iepirkuma līguma priekšmeta raksturojošās pazīmes.

(3) Pasūtītājs norāda, kuras marķējuma prasības ir jāievēro, ja netiek prasīta būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu atbilstība visām marķējuma prasībām. Pasūtītājs pieņem līdzvērtīgus marķējumus, kas apstiprina būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu atbilstību pasūtītāja norādītajam marķējumam.

(4) Ja piegādātājam no tā neatkarīgu iemeslu dēļ nebija iespēju līdz piedāvājuma iesniegšanas dienai iegūt pasūtītāja norādīto marķējumu vai līdzvērtīgu marķējumu, pasūtītājs pieņem citus atbilstošus pierādījumus, tai skaitā ražotāja tehnisko dokumentāciju, kas pamato būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu atbilstību pasūtītāja norādītā marķējuma prasībām.

SPSIL 24.pants. Marķējumi

(1) Ja sabiedrisko pakalpojumus sniedzējs plāno iegādāties būvdarbus, preces vai pakalpojumus, kas atbilst noteiktām vides aizsardzības, sociālajām vai citām īpašām prasībām, tas var tehniskajās specifikācijās, piedāvājuma izvērtēšanas kritērijos vai līguma izpildes nosacījumos prasīt īpašu marķējumu kā pierādījumu būvdarbu, pakalpojumu vai piegāžu atbilstībai noteiktajām prasībām, ja ir ievēroti visi šādi nosacījumi:

1) marķējuma prasības attiecas tikai uz kritērijiem, kas ir saistīti ar līguma priekšmetu, un ir piemērotas, lai noteiktu iepirkuma priekšmetā ietvertos būvdarbu, piegādes vai pakalpojumus raksturojošās pazīmes;

2) marķējuma prasības sagatavotas, pamatojoties uz objektīvi pārbaudāmiem un nediskriminējošiem kritērijiem;

3) marķējums apstiprināts, izmantojot atklātas un caurskatāmās procedūras, kurās var piedalīties visas ieinteresētās personas, tai skaitā valsts institūcijas, patērētāji, sociālie partneri, ražotāji, izplatītāji un nevalstiskās organizācijas;

4) marķējumi ir pieejami visām ieinteresētajām personām;

5) marķējuma prasības nosaka persona, uz kuru piegādātājam, kas piesakās marķējuma saņemšanai, nav izšķirošas ietekmes.

(2) Ja marķējums atbilst šā panta pirmās daļas 2., 3., 4., un 5.punkta nosacījumiem, bet tajā ietverta informācija arī par prasībām, kas nav saistītas ar līguma priekšmetu, sabiedrisko pakalpojumus sniedzējs neprasa atbilstību visām marķējuma prasībām, bet atsaucas uz attiecīgā marķējumu detalizēto specifikāciju vai tās daļām, kuras ir saistītas ar līguma priekšmetu un ir piemērotas tam, lai noteiktu līguma priekšmeta raksturojošās pazīmes.

(3) Sabiedrisko pakalpojumus sniedzējs norāda, kuras marķējuma prasības ir jāievēro, ja netiek prasīta būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu atbilstība visām marķējuma prasībām. Sabiedrisko pakalpojumus sniedzējs pieņem līdzvērtīgus marķējumus, kas apstiprina būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu atbilstību sabiedrisko pakalpojumus sniedzēja norādītajam marķējumam.

	<p>(4) Ja piegādātājam no tā neatkarīgu iemeslu dēļ līdz piedāvājuma iesniegšanas dienai nebija iespēju iegūt sabiedrisko pakalpojumus sniedzēja norādīto marķējumu vai līdzvērtīgu marķējumu, sabiedrisko pakalpojumus sniedzējs pieņem citus atbilstošus pierādījumus (tai skaitā ražotāja tehnisko dokumentāciju), kas pamato būvdarbu, piegāžu vai pakalpojumu atbilstību sabiedrisko pakalpojumu sniedzēja norādītā marķējuma prasībām.</p>
<p>Aprites cikla izmaksas</p>	<p>PIL 52.pants. Aprites cikla izmaksas</p> <p>(1) Aprites cikla izmaksas ietver pilnībā vai daļēji šādas produkta, pakalpojuma vai būvdarbu aprites cikla izmaksas:</p> <p>1) izmaksas, kas rodas pasūtītājam vai citiem lietotājiem, piemēram:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ar iegādi saistītas izmaksas, b) lietošanas izmaksas (piemēram, elektroenerģijas un citu resursu patēriņš), c) apkopes izmaksas, d) aprites cikla beigu izmaksas (piemēram, savākšanas un reģenerācijas izmaksas); <p>2) <u>produkta, pakalpojuma vai būvdarbu aprites ciklā radušās un ar ietekmi uz vidi saistītās izmaksas</u> (piemēram, siltumnīcefekta gāzu un citu piesārņotāju emisiju izmaksas, uz klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām vērstu pasākumu izmaksas), <u>ja tās var izteikt naudas izteiksmē un pārbaudīt.</u></p> <p>(2) Pasūtītājs iepirkuma procedūras dokumentos norāda aprites cikla izmaksu aprēķina metodiku un aprēķina veikšanai nepieciešamos datus, ko iesniegs pretendenti.</p> <p>(3) <u>Ar ietekmi uz vidi saistīto izmaksu aprēķināšanas metodikai jāatbilst šādiem nosacījumiem:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> 1) tās pamatā ir objektīvi pārbaudāmi un nediskriminējoši kritēriji; 2) tā ir pieejama visām ieinteresētajām personām; 3) aprēķiniem nepieciešamie dati ir piegādātāju, tai skaitā to piegādātāju rīcībā, kuri reģistrēti valstī, kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts un kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts, bet ir Pasaules Tirdzniecības organizācijas Nolīguma par valsts iepirkumu vai citu Eiropas Savienībai saistošu starptautisku līgumu puse, vai ir viegli iegūstami. <p>SPSIL 58.pants. Aprites cikla izmaksas</p> <p>(1) Aprites cikla izmaksas ietver pilnībā vai daļēji šādas produkta, pakalpojuma vai būvdarbu aprites cikla izmaksas:</p> <p>1) izmaksas, kas rodas sabiedrisko pakalpojumu sniedzējam vai citiem lietotājiem, piemēram:</p> <ul style="list-style-type: none"> a) ar iegādi saistītas izmaksas,

	<p>b) lietošanas izmaksas (piemēram, elektroenerģijas un citu resursu patēriņš),</p> <p>c) apkopes izmaksas,</p> <p>d) aprites cikla beigu izmaksas (piemēram, savākšanas un reģenerācijas izmaksas;</p> <p>2) produkta, pakalpojuma vai būvdarbu aprites ciklā radušās un ar ietekmi uz vidi saistītās izmaksas (piemēram, siltumnīcefekta gāzu un citu piesārņotāju emisiju izmaksas, uz klimata pārmaiņu mazināšanu un pielāgošanos klimata pārmaiņām vērstu pasākumu izmaksas), ja tās var izteikt naudas izteiksmē un pārbaudīt.</p> <p>(2) Sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs iepirkuma procedūras dokumentos norāda aprites cikla izmaksu aprēķina metodiku un aprēķina veikšanai nepieciešamos datus, ko iesniegs pretendenti.</p> <p>(3) Ar ietekmi uz vidi saistīto izmaksu aprēķināšanas metodika atbilst šādiem nosacījumiem:</p> <p>1) tās pamatā ir objektīvi pārbaudāmi un nediskriminējoši kritēriji;</p> <p>2) tā ir pieejama visām ieinteresētajām personām;</p> <p>3) aprēķiniem nepieciešamie dati ir piegādātāju (tai skaitā piegādātāju, kuri reģistrēti valstī, kas nav Eiropas Savienības dalībvalsts) rīcībā vai viegli iegūstami.</p>
--	--

2.3 Prasības zaļajam publiskajam iepirkumam un tā piemērošanas kārtība

Saskaņā ar PIL 19. panta otro daļu un SPSIL 28. panta 2. daļu MK ir apstiprinājis noteikumus, kas nosaka prasības ZPI un tā piemērošanas kārtību (MK noteikumi Nr. 353). Svarīgākie MK noteikumu postulāti apkopoti 4. tabulā.

4. tabula. Prasības ZPI un tā piemērošanas kārtība.

MK noteikumu noteiktās jomas	Prasības ZPI un tā piemērošanas kārtība
1. ZPI piemērošanas kārtība	<ul style="list-style-type: none"> • iepirkumā ievēro noteiktus ZPI principus; • visas ZPI piemērošanai prioritārās preču/pakalpojumu grupas (un to iepirkumā izmantojamie ZPI kritēriji) sadalās 2 grupās: <ul style="list-style-type: none"> - ZPI piemērošanai obligātajās (noteikumu 1. pielikums) - ZPI piemērošanai ieteicamajās (noteikumu 2. pielikums); • preču/pakalpojumu grupām, kas nav pielikumos minētas, ZPI var piemērot, bet ievērojot noteiktus nosacījumus; • pielikumos iekļauto ZPI kritēriju piemērošanu veic saskaņā ar atbildīgās iestādes izstrādātajām vadlīnijām. Vadlīnijās norādītas arī šo ZPI kritēriju atbilstības pārbaudes metodes; • enerģiju patērējošām precēm saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma noteikšanai izmanto aprites cikla izmaksas. Metodiku to aprēķināšanai nosaka noteikumu 3.pielikums; • tās preču/pakalpojumu grupas, kas iekļautas šo noteikumu 1.pielikumā un kuras pasūtītājam obligāti jāiegādājas, izmantojot centralizēto elektronisko iepirkumu sistēmu, pasūtītājs izvēlas no „zaļo” e-katalogu piedāvājuma.
2. ZPI īstenošana, uzraudzība un novērtēšana	<p>Atbildīgā iestāde sadarbībā ar citām iesaistītajām institūcijām:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nodrošina 1. un 2. pielikumā noteikto ZPI kritēriju pieejamību, regulāru aktualizēšanu un papildināšanu ar ZPI kritērijiem citām preču un pakalpojumu grupām; • izveido ZPI vadlīnijas tām preču un pakalpojumu grupām un būvdarbiem, kam 1. un 2. pielikumā noteikti ZPI kritēriji. Vadlīnijās norāda katrai preču un pakalpojumu grupai un būvdarbiem atbilstošo ZPI kritēriju formulējumu, kritēriju atbilstības pārbaudes metodes, kā arī citu nepieciešamo informāciju ZPI piemērošanai; • izstrādā un pēc vajadzības aktualizē metodiku aprites cikla izmaksu aprēķinam enerģiju patērējošām precēm; • nodrošina ZPI apmācību un metodisku atbalstu; • izveido un uztur savā tīmekļa vietnē atsevišķu ZPI sadaļu ar nepieciešamo informāciju, kā arī nodrošina šīs informācijas periodisku pārskatīšanu un aktualizēšanu; • nodrošina ZPI īstenošanas gadskārtēju novērtējumu un reizi gadā sagatavo un iesniedz Ministru kabinetā informatīvo ziņojumu par ZPI īstenošanu publiskajā pārvaldē.
	<p>Centralizēto iepirkumu institūcija:</p> <ul style="list-style-type: none"> • nodrošina videi draudzīgu preču un pakalpojumu e-katalogu („zaļo” katalogu) izveidi un pastāvīgu darbību, prioritāti atvēlot tām preču un pakalpojumu grupām, kuras iekļautas šo noteikumu 1. pielikumā; • „zaļo” katalogu preču piegādātājiem izvirza tādas ZPI prasības, kādas nosaka šie noteikumi.

3. Iepirkuma process

Lai pareizi prastu pielietot ZPI kritērijus, iepirkuma organizētājam jāpārzina iepirkuma procesa normatīvais un procedūrais konteksts. Lai gan, izstrādājot ES kopējos ZPI kritērijus, ES publiskā iepirkuma normatīvā bāze ir ņemta vērā, jebkuru publiskā iepirkuma kritēriju var izmantot arī tā, ka tas ir pretrunā ar normatīvo ietvaru. Tādēļ šajā nodaļā pievērsīsimies gan publiskā iepirkuma pamatprincipiem, gan atbilstības pārbaudes problēmām un citiem ar iepirkuma procesu saistītiem aspektiem.

3.1 Publiskā iepirkuma pamatprincipi

Publiskā iepirkuma pamatprincipi jāievēro neatkarīgi no līguma paredzamās līgumcenas, tātad arī tiem iepirkumiem, kuriem nav jāpiemēro PIL noteiktās iepirkuma procedūras. Šie pamatprincipi iestrādāti Eiropas Kopienas dibināšanas Līgumā:

- piegādātāju brīva konkurence un vienlīdzīga attieksme pret tiem. Tas nozīmē, ka visu pretendentu piedāvājumiem ir jābūt pakļautiem vienādiem nosacījumiem. Līgumslēdzējai iestādei katrā publiskā iepirkuma līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas procedūras posmā ir jāievēro vienlīdzīga attieksmes pret pretendentiem princips, un pretendentiem ir jāatrodas vienlīdzīgā stāvoklī gan brīdī, kad tie sagatavo savus piedāvājumus, gan brīdī, kad tos izvērtē līgumslēdzēja iestāde. Vienlīdzīga attieksmes princips būtībā virzīts uz efektīvas konkurences izveidošanos starp pretendentiem, kas piedalās publiskā iepirkuma procedūrā;
- iepirkuma procedūras atklātums (pārskatāmība). Pārskatāmības principa galvenais mērķis ir garantēt, ka nepastāv līgumslēdzējas iestādes nevienādas attieksmes risks, kā arī kontrolēt publiskā iepirkuma procedūru objektivitāti. Tas prasa, lai visi piešķiršanas procedūras nosacījumi un kārtība skaidri, precīzi un nepārprotami būtu formulēti paziņojumā par paredzamo publisko iepirkumu vai specifikācijās tādējādi, lai, pirmkārt, visi pretendenti varētu saprast uzstādītās prasības un tās interpretēt vienādi un, otrkārt, līgumslēdzēja iestāde varētu faktiski pārbaudīt, vai pretendentu piedāvājumi atbilst attiecīgo iepirkumu reglamentējošiem kritērijiem;
- prasību proporcionalitāte (samērīgums). Samērīguma principa ievērošana prasa, lai ierobežojumi brīvai preču un pakalpojumu plūsmai nepārsniegtu to, kas ir piemērots un nepieciešams, lai sasniegtu izvirzītos mērķus, ar to saprotot, ka, ja ir iespēja izvēlēties vienu no vairākiem piemērotiem pasākumiem, jāizvēlas vismazāk apgrūtināošais un tā izraisītie ierobežojumi nedrīkst būt nesamērīgi ar sasniedzamajiem mērķiem;
- savstarpēja atzišana. Šī principa ievērošana prasa atzīt arī citu ES dalībvalstu iesniegtos pierādījumus to profesionālajai vai cita veida kvalifikācijai atbilstoši Direktīvas 2005/36/EK prasībām.

Jāatceras, ka Latvija ir ES dalībvalsts, bet ES ir vienota tirgus telpa, tādēļ iepirkuma nosacījumiem jābūt tādiem, kas savietojami šajā telpā un nepārkāptu minētos pamatprincipus.

3.2 Konsultācijas ar tirgus dalībniekiem

Savlaicīgai konsultācijai ar tirgus dalībniekiem (piegādātājiem) pirms iepirkuma sākšanas ir svarīga nozīme divu iemeslu dēļ. Tā dod iespēju:

- piegādātājiem sagatavoties plānotā iepirkuma nosacījumiem;
- iepirkuma organizētājiem labāk novērtēt situāciju tirgū un formulēt savas vajadzības.

Jaunās publiskā iepirkuma direktīvas dod plašākas iespējas organizēt šādas konsultācijas, tomēr ievērojot zināmus nosacījumus. Direktīvu prasības attiecībā uz tirgus konsultāciju pārņemtas PIL 18. pantā un SPSIL 22. pantā.

3.3 ZPI kritēriju piemērošana un novērtēšana

3.3.1 Atbilstības pārbaude un zaļo kritēriju „atmazgāšana”

Preces vai pakalpojuma atbilstība augstiem vides standartiem mūsdienu uzņēmējdarbībā nav mazsvarīgs faktors, tādēļ netrūkst arī tādu firmu un uzņēmumu, kuri savus ražojumus un pakalpojumus cenšas pasniegt kā videi draudzīgus, pievienojot tiem nepamatotus atbilstības apliecinājumus vides prasībām. No otras puses, ir izstrādāta virkne standartu, sertifikācijas shēmu un marķējumu, ar kuru palīdzību iespējams atšķirt patiesi videi draudzīgu izstrādājumu no viltojuma jeb zaļo kritēriju „atmazgāšanas” (angliski: *green-wash*) gadījuma.

Iepirkuma procesa laikā pasūtītājam jāizvēlas piegādātājs, jānovērtē piedāvājuma kvalitāte un jāsalīdzina izmaksas. Precīzi novērtēt un pārbaudīt pretendentu iesniegto informāciju attiecībā pret vides kritērijiem nav viegls uzdevums, tomēr jaunās 2014. gada iepirkuma direktīvas un normatīvie akti, ar kuriem tās Latvijā tiek pārņemtas, piedāvā vairākas iespējas, kā to izdarīt. ZPI kritēriju atbilstības pārbaudes iespējas dažādos iepirkuma posmos apkopotas 5. tabulā.

5. tabula. ZPI kritēriju atbilstības pārbaudes iespējas dažādos iepirkuma posmos.

Iepirkuma posms	ZPI kritēriju tips	Kādus pierādījumus var pieprasīt
Tehniskās specifikācijas	Vides standarti, ražošanas procesi, atbilstība noteiktam tehniskajam vai funkcionālajam sniegunam (piemēram, energoefektivitātes līmenim)	Sertifikāti, testa ziņojumi, tehniskie pārskati, I tipa ekomarķējumi vai tiem ekvivalenti citi pierādījumi. <i>Skat arī PIL 22. pantu un SPSIL 25. pantu.</i>
Piedāvājuma izvērtēšanas kritēriji	Atbilstība augstākam tehniskajam vai funkcionālajam sniegunam nekā noteikts tehniskajā specifikācijā, aprites cikla izmaksas, vides aspektu pievienotā vērtība.	Ja tiek prasīts īpašs marķējums, pretendentam ir jāpierāda, ka šo vai līdzvērtīgu marķējumu viņš nav spējis iegūt no viņa neatkarīgu iemeslu dēļ. Tad tiek pieņemti citi līdzvērtīgi pierādījumi. <i>Skat. arī PIL 21. pantu un SPSIL 24. pantu. Par aprites cikla izmaksām skat. attiecīgi PIL 52. un SPSIL 58. pantu.</i>
Iepirkuma līguma izpildes noteikumi	Svarīgākie izpildes indikatori, stimuli, sodi.	Ekomarķējumus var pieprasīt ar tādiem pašiem nosacījumiem kā marķējumus. Citus pierādījumu veidus publiskā iepirkuma direktīvas neregulē.

Pašdeklarācijas: dažos gadījumos objektīvs trešās puses apstiprināts pierādījums nav pieejams vai arī netiek uzskatīts par vajadzīgu. Šādos gadījumos parakstīta pašdeklarācija, piemēram, par atbilstību noteiktiem vides normatīvajiem aktiem, var tikt uzskatīta par pieņemamu. Šādām pašdeklarācijām jāatbilst ISO 14021 standarta prasībām. Viens no pašdeklarāciju veidiem ir arī Eiropas vienotais iepirkuma procedūras dokuments ar atsaucēm uz avotiem, kur dokumentus var pārbaudīt.

Tehniskā dokumentācija: cits pašdeklarācijas veids, bet tāds, kurā tiek nodrošināta detalizēta tehniskā informācija par ražošanas procesu vai piemēram, produkta saturu.

Sertifikāti: tos izdod akreditētas atbilstības novērtēšanas institūcijas. Piemēram, ražotājs, kurš savā uzņēmumā ir izveidojis vides vadības sistēmu, var tikt sertificēts ar atbilstošu EMAS vai ISO 14001sertifikātu. Jebkuram iesniegtam sertifikātam ir jāpārbauda, kas, kad un kur to izdevis.

Testa ziņojumi: tie var pierādīt preces īpašības tās ekspluatācijas režīmā. Piemēram, autotransporta iepirkumā testa ziņojums var pierādīt atbilstību deklarētajam izplūdes gāzu emisijas līmenim.

I tipa jeb ISO 14024 ekomarķējums: marķējums, kura pamatā esošos kritērijus noteikusi neatkarīga iestāde un kuru uzrauga, izmantojot sertifikācijas un revīzijas procesu. Šis marķējums ir labi pārredzams, ticams un neatkarīgs informācijas avots. Marķējumam jāatbilst šādiem nosacījumiem:

- uz marķējumu attiecināmo prasību pamatā ir zinātniski pierādījumi;
- ekomarķējumu pieņem, piedaloties visām ieinteresētajām personām, piemēram, valsts iestādēm, patērētājiem, ražotājiem, izplatītājiem un vides aizsardzības organizācijām;
- tas ir pieejams visām ieinteresētajām personām.

Publiskā iepirkuma veicēji var pieprasīt, lai tiktu ievēroti konkrēta ekomarķējuma pamatā esošie kritēriji un lai ekomarķējumu varētu izmantot kā vienu no atbilstības pierādījumu veidiem. Taču iepirkuma veicējiem nav tiesību pieprasīt, lai produktam būtu specifisks ekomarķējums - arī citi ekomarķējumi un cita veida pierādījumi, piemēram, tehniskā dokumentācija, kas pierāda atbilstību izvirzītajām prasībām, ir jāņem vērā.

Jaunās publiskā iepirkuma direktīvas paredz, ka pretendenti kā pierādījumu iesniegt pašdeklarācijas vai citus trešās puses neapstiprinātus pierādījuma veidus drīkst tikai tad, ja spēj pierādīt, ka viņi nevarēja iegūt ekomarķējumu no viņiem neatkarīgu iemeslu dēļ.

Skat. arī PIL 21. pantu un SPSIL 24. pantu.

3.4 Tehniskās specifikācijas

Tehniskās specifikācijas tiek ietvertas iepirkuma procedūras dokumentos un nosaka pasūtītāja prasības būvdarbiem, pakalpojumam vai piegādei. Tehniskās specifikācijas formulē ar darbības rezultātiem vai funkcionālām prasībām, vai arī apvienojot abas šīs pieejas. Noteiktus vides raksturlielumus tehniskajā specifikācijā var ietvert jebkurā no šiem gadījumiem. Tomēr jāievēro, ka šiem parametriem ir jābūt pietiekami precīziem, lai pretendenti varētu noteikt līguma priekšmetu un lai līgumslēdzējas iestādes varētu piešķirt līguma slēgšanas tiesības.

Tehnisko specifikāciju formulēšanā izplatīta ir arī atsauce uz standartiem un pakāpeniski ir palielinājies to standartu skaits, kuros ietvertas noteiktas vides prasības.

No ZPI viedokļa vēlams būtu, lai pasūtītājs tehnisko specifikāciju veidotu kā uz sasniedzamo rezultātu orientētu, nenorādot konkrētu veidu, kā šo rezultātu sasniegt. Šādā veidā tiek ietaupīts gan pasūtītāja laiks, kurš paietu, sagatavojot detalizētu tehnisko specifikāciju, gan arī piegādātājam tiek dota iespēja inovācijām. Piemēram, tā vietā, lai norādītu nepieciešamos kondicioniera tehniskos parametrus, tehniskajā specifikācijā var vienkārši norādīt, ka jānodrošina iekštelpu temperatūra diapazonā 18-20 °C. Tas ļauj piegādātājam piemeklēt visefektīvāko risinājumu.

Protams, šādai uz rezultātu orientētai pieejai tehniskās specifikācijas formulēšanā ir arī savi ierobežojumi. Pasūtītājam jābūt pārliecinātam, ka tādā veidā kāds no vides aspektiem nepaliek novērtēts vai gluži otrādi – tiek pārvērtēts. Turklāt dažos gadījumos laiks, kas tika ietaupīts detalizētākas tehniskās specifikācijas izveidošanai, tiek zaudēts novērtēšanas procesā sarežģītākas kritēriju atbilstības pārbaudes dēļ. Šādu risku varētu mazināt pirms iepirkuma konsultācijas ar potenciālajiem piegādātājiem un pretendentiem.

Skat. arī PIL 20. pantu un SPSIL 23. pantu.

3.4.1 Varianti

Variantu iesniegšanas iespēja nodrošina tehniskās specifikācijas elastīgumu, ļaujot pretendentiem iesniegt arī alternatīvus risinājumus, vai nu kā iesniegtā papildinājumu vai, tieši otrādi, citu tā vietā.

Variantus drīkst iesniegt tad, ja tas ir norādīts paziņojumā par līgumu, kurā jānorāda arī, vai variantu iesniegšana ir obligāta vai pieļaujama. Tāpat iepirkuma procedūras dokumentos ir jānorāda minimālo prasību līmeni variantiem un specifiskās prasības variantu iesniegšanai.

No ZPI viedokļa variantu iesniegšanas legalizācija paver iespēju labāk pārbaudīt tirgus iespējas piedāvāt videi draudzīgus risinājumus. Piemēram, ZPI kritēriji autotransporta iepirkumā var paredzēt papildus iespēju piedāvāt arī elektriskos vai hibrīdautomobiļus. Šos variantus pēc tam var izvērtēt no saimnieciski visizdevīgākā piedāvājuma viedokļa.

Skat. arī PIL 23. pantu un SPSIL 26. pantu.

3.5 Piedāvājuma izvērtēšanas kritēriji

Piedāvājumu izvērtēšanas posmā pasūtītājs salīdzina piedāvājumu cenu (vai izmaksas) un to kvalitāti. Pasūtītājam tas jā dara saskaņā ar iepriekš iepirkuma procedūras dokumentos noteikto. ZPI kontekstā īpaši svarīgs ir piedāvājumu izvērtēšanas kritēriju izvēles jautājums, jo ne vienmēr iepriekš ir zināma tirgus spēja atbilst noteiktiem vides parametriem. Katrā ziņā, jāizmanto tādi piedāvājumu izvērtēšanas kritēriji, kas tiešām ir svarīgi pašam pasūtītājam.

Ja iepirkuma līguma slēgšanas tiesības tiek piešķirtas saimnieciski visizdevīgākajam piedāvājumam, pasūtītājs var piedāvājuma kvalitātes novērtējumā ietvert vides kritērijus, ja tie:

- ir saistīti ar iepirkuma līguma priekšmetu;
- neierobežo konkurenci un ir objektīvi salīdzināmi (izvērtējami);
- ir norādīti iepirkuma procedūras dokumentos kopā ar piedāvājumu izvēles algoritmu saskaņā ar šiem kritērijiem;
- nav atlases kritēriji (piemēram, vispārēja pieredze vai tehniskās spējas);
- atbilst ES Kopienas dibināšanas Līgumā norādītajiem pamatprincipiem.

Skat. arī PIL 51. pantu un SPSIL 57. pantu.

3.6.1. Tehnisko specifikāciju un piedāvājuma izvērtēšanas kritēriju atšķiršana

Ja tehniskajās specifikācijās tiek noteiktas minimālās prasības, kurām piedāvājumam jāatbilst obligāti, tad piedāvājuma izvērtēšanas kritēriji ar papildus punktiem novērtējumā atalgo tos piedāvājumus, kuri garantē labākus kvalitātes rādītājus. Tie piedāvājumi, kuri neatbilst tehniskās specifikācijas prasībām, ir jānoraida. Piedāvājuma izvērtēšanas kritēriji nav izslēdzoši, tomēr tie mudina pretendētus meklēt risinājumus, kuri pārsniedz tehniskajās specifikācijās noteiktās minimālās prasības.

Kā izšķirties par to, vai ZPI labāk īstenot, izmantojot tikai tehniskās specifikācijas vai arī papildus izmantot arī piedāvājumu izvērtēšanas kritērijus?

Skaidrs, ka tajos gadījumos, kad ir skaidri zināms, ka vides aizsardzības apsvērumu ievērošana neietekmē līguma vērtību, resp., nav saistības starp, piemēram, ekspluatācijas izmaksām un vides kritēriju ievērošanu, ZPI īstenošanā var pietikt arī ar ZPI prasību noteikšanu tehniskajās specifikācijās. Gadījumos, kad tiek izmantota aprites cikla izmaksu (ACI) metode un kvalitatīvi tiek vērtēti arī citi vides kritēriji, kurus nenosdēz ACI, jāizmanto arī piedāvājumu izvērtēšanas kritēriji. Jautājums ir tikai par ZPI kritēriju īpatsvaru kopējā novērtējumā.

Ja sagaidāms, ka piedāvājumi būtiski neatšķirsies ar izmaksu vai kvalitātes rādītājiem, vides kritēriju novērtējumam pietiek ar 10-15% no kopējā punktu skaita.

3.6.2. Kritēriju īpatsvara noteikšana (kritērija „svēršana”)

Nosakot katra piedāvājumu izvērtēšanas kritērija īpatsvaru, pasūtītājs nosaka arī konkrētā kritērija ietekmi uz piedāvājumu novērtējuma galarezultātu. Principā vajadzētu būt tā, ka izvērtēšanas kritērija īpatsvaram būtu jābūt atkarīgam no tā, cik stingras prasības noteiktas tehniskajā specifikācijā.

Ja tehniskajā specifikācijā jau noteiktas stingras vides prasības, tad šāda izvērtēšanas kritērija īpatsvars var būt mazāks un otrādi.

Kritēriju „svaru” nosaka konkrētais iepirkuma priekšmets, tirgus apstākļi un arī pasūtītāja izvirzītie ZPI mērķi. Lai noteiktu atbilstošu kritēriju īpatsvaru, jāņem vērā sekojošais:

- vai vides aizsardzības apsvērumi ietekmēs līguma vērtību, resp., vai turpmākās izmaksas/ekspluatācijas riski būs atkarīgas no tā, cik stingri noteikti vides kritēriji?
- vai izvirzītos vides aizsardzības mērķus vislabāk var sasniegt, nosakot prasības izvērtēšanas stadijā, vai arī labāk prasības izvirzīt citos iepirkuma posmos (tehniskajā specifikācijā, atlases posmā vai līguma izpildes noteikumos) vai arī vairāku posmu kombinācijā?
- vai tiks izmantota aprites cikla izmaksu metode?
- cik liels procentuālais īpatsvars nepieciešams vides kritērijiem, lai novērtējumā uzvarētu videi draudzīgākais piedāvājums? Ja piedāvājumu cenu atšķirības netiek plānotas lielas, vides kritērijiem var tikt paredzēts lielāks īpatsvars piedāvājumu novērtējumā.

Piemēram, transportlīdzekļu iepirkumā vides prasībām ir liela nozīme. Nosakot pamatprasības tehniskajā specifikācijā, papildus vides prasības izvērtēšanas fāzē nodrošinās videi draudzīgākā transporta līdzekļa iepirkumu. Arī izmantojot aprites cikla izmaksas, iespējams noteikt vēl papildus vides kritērijus, piemēram, trokšņu līmeni vai iespēju izmantot alternatīvu degvielu. Šādam autotransporta iepirkumam izvērtēšanas kritēriju īpatsvars varētu būt šāds:

6. tabula. Piemērs izvērtēšanas kritēriju īpatsvaram transportlīdzekļu iepirkumā

Kritērijs	Īpatsvars, %
CO ₂ emisijas	15
Garantija	10
Piegādes laiks	5
Rezerves daļu pieejamība	5
Trokšņu līmenis	5
Alternatīvas degvielas izvēles iespēja	10
Aprites cikla izmaksas, ieskaitot emisijas, uzturēšanas izdevumus un degvielas patēriņu	50
KOPĀ: 100	

3.6.3. Aprites cikla izmaksas

Piedāvājumu izvērtēšanas posmā izmaksas ir viens no noteicošajiem faktoriem. Lai izmaksas varētu novērtēt pietiekoši precīzi, visos tajos gadījumos, kad preces vai pakalpojuma aprites laikā radīsies papildus izmaksas, kas nav ņemtas vērā iepirkuma cenā, būtu jāaprēķina aprites cikla izmaksas (ACI).

ACI var būt pietiekoši vienkārši aprēķināmas, ja ņem vērā tikai enerģijas vai degvielas patēriņu, ekspluatācijas ilgumu un utilizēšanas izmaksas. Bet tas var būt arī pietiekoši sarežģīts process, ja izmaksās iespējams iekļaut, piemēram, arī siltumnīcefekta gāzu emisijas.

ACI aprēķināšanai izmantojamās metodikas nosaka MK noteikumu Nr. 353 3. pielikums, tomēr galvenais, kas jāievēro, ir procesa atklātība: pretendentiem jāzina, pēc kādas metodikas tiks aprēķinātas ACI un jāspēj iesniegt tam nepieciešamos datus, bet pasūtītājam jāspēj tos novērtēt un verificēt.

ACI var tikt izmantots gan iepirkuma plānošanas posmā, gan izvērtējot iesniegtos piedāvājumus. Plānošanas posmā ir jānosaka metodika, pēc kuras ACI tiks aprēķinātas un paredzamo izmaksu diskonta

likmes (ja tas ir attiecināms). Tādā veidā pasūtītājs iegūs izpratni par to, kāda informācija ir jāpieprasa no pretendentiem.

Skat. arī PIL 52. pantu un SPSIL 58. pantu.

3.6 Līguma izpildes noteikumi

Jebkuras preču / pakalpojumu grupas vai būvdarbu ZPI kritēriju komplekts ietver nosacījumus, kurus var iekļaut arī līguma izpildes noteikumos, lai tādējādi panāktu ZPI noteikto saistību īstenošanas uzraudzību. Lai pasūtītājs varētu būt pārliecināts, ka līguma izpildes gaitā nevar notikt atkāpšanās no līgumā iekļautajām saistībām, svarīgi ir šos speciālos līguma izpildes noteikumus fiksēt iepirkuma procedūras dokumentos. Pasūtītājam gan ir jāievēro, ka līguma izpildes noteikumiem jābūt saistītiem ar iepirkuma līguma priekšmetu.

Piemēram, lai samazinātu ēdināšanas pakalpojumu atstāto ietekmi uz vidi, līguma izpildes noteikumos var paredzēt prasību, ka atkritumi, kas radīsies, sniedzot ēdināšanas pakalpojumus, tiks savākti atsevišķi saskaņā ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem, norādot konkrētas atkritumu frakcijas, kas jāsavāc atsevišķi atbilstoši vietējiem administratīvajiem noteikumiem.

Skat. arī PIL 60. panta 3. daļu un SPSIL 65. panta 3. daļu.

4. Piedāvātie ZPI kritēriji

ZPI kritērijus prioritāro preču / pakalpojumu grupu un būvdarbu publiskajam iepirkumam nosaka MK noteikumu Nr. 353 1. un 2. pielikums. Šie ZPI kritēriji ir pārņemti no EK uzdevumā izstrādātajiem ES kopējiem ZPI kritērijiem, tos precizējot vai papildinot ar attiecīgo nozaru pilnvarotu ekspertu ieteikumiem. ZPI kritēriju formulējums, to atbilstības pārbaudes metodes un visa nepieciešamā papildinformācija sniegta konkrētās preču/pakalpojumu grupas specifiskajās vadlīnijās.

Īpaša uzmanība jāpievērš to preču/pakalpojumu grupām, kurām ZPI piemērošana publiskajā iepirkumā noteikta par obligātu prasību.

7. tabulā sniegts visu MK noteikumu 1. pielikumā ietverto preču/pakalpojumu grupu ZPI kritēriju kopsavilkums, norādot galvenās šo kritēriju izvirzītās prasības, kuras ietveramas tehniskajās specifikācijās. Ar pārējām ZPI kritēriju prasībām, kuras noteiktas piedāvājuma izvērtēšanas kritērijos un līgums izpildes noteikumos, var iepazīties konkrētās preču/pakalpojumu grupas vadlīnijās.

7. tabula. Tehniskajā specifikācijā ietveramo ZPI kritēriju prasību kopsavilkums.

Nr. p.k.	Preču/pakalpojumu grupa	Apakšgrupas	ZPI kritēriju prasības tehniskajā specifikācijā
1.	Biroja papīrs	Otrreizēji pārstrādātai biroja papīrs parastai izmantošanai	<ul style="list-style-type: none"> • Papīra izgatavošanai izmantotā šķiedra • Atsevišķu vielu neizmantošana papīra ražošanā (balināšanā)
Otrreizēji pārstrādātam papīram profesionālajām vajadzībām		<ul style="list-style-type: none"> • Papīra izgatavošanai izmantotā šķiedra • Atsevišķu vielu neizmantošana papīra ražošanā (balināšanā) 	
Papīra iepirkums, kura izgatavošanas pamatā ir ilgtspējīgā veidā un/vai likumīgi iegūta neapstrādāta šķiedra		<ul style="list-style-type: none"> • Papīra izgatavošanā izmantotās koksnes šķiedras ieguves likumība • Atsevišķu vielu neizmantošana papīra ražošanā (balināšanā) 	
2.	Drukšanas iekārtas		<ul style="list-style-type: none"> • drukāšana uz abām lapas pusēm • vairāki attēli uz vienas papīra lapas • energoefektivitāte lietošanas režīmā • instrukcijas par iekārtas izmantošanu videi mazāk kaitīgā veidā • ražojuma lietošanas ilgums un garantija • resursu efektīva izmantošana attiecībā uz kasetnēm
3.		Datortehnika un IKT infrastruktūra	personālie datori, piezīmjdatori, monobloki, planšetes
IKT infrastruktūras komponentes	<ul style="list-style-type: none"> • enerģijas patēriņš • ierīces kalpošanas ilgums • garantija • rezerves daļu nepārtraukta pieejamība 		
IKT infrastruktūras pakalpojumiem	Tehniskās specifikācijas prasības nav noteiktas		
Datu centri un mākonpakalpojumi	<ul style="list-style-type: none"> • serveru energoefektivitāte • serveru, datu nesēju un tīkla aprīkojuma kalpošanas laika beigu pārvaldība • IKT darba diapazoni- temperatūra un mitrums • Vides apstākļu monitorēšana 		

4.	Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi	pārtikas produktu piegāde ēdināšanas pakalpojumi	<ul style="list-style-type: none"> • pārtikas produktu atbilstība (pārtikas produktu kvalitāte, videi draudzīga piegāde un sezonāli pārtikas produkti) • iepirkuma dalīšana daļās
5.	Tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi	Cieto virsmu tīrīšanas līdzekļiem	<ul style="list-style-type: none"> • Ķīmiskās prasības • Produkta marķējuma prasības • Iepakojuma prasības
		Trauku mazgāšanai ar rokām	<ul style="list-style-type: none"> • Ķīmiskās prasības • Marķējuma prasības
		Veļas mazgāšanas līdzekļi un iepriekšējas apstrādes traipu tīrītājiem	<ul style="list-style-type: none"> • Ķīmiskās prasības • Dozēšanas prasības • Marķējuma prasības
		Mazgāšanas līdzekļi un skalošanas līdzekļiem trauku mazgājamām mašīnām	<ul style="list-style-type: none"> • Ķīmiskās prasības • Marķējuma un iepakojuma prasības
		Saimniecības preces	<ul style="list-style-type: none"> • Roku ziepes • Higiēnas papīrs
		Tīrīšanas pakalpojumiem	<ul style="list-style-type: none"> • Prasības tīrīšanas un mazgāšanas līdzekļiem un piederumiem
6.	Iekštelpu apgaismojums	lampas	<ul style="list-style-type: none"> • gaismas atdeve • ekspluatācijas laiks
		Iekštelpu apgaismojuma projekts	<ul style="list-style-type: none"> • apgaismojuma īpatnējā jauda • apgaismojuma normalizētā īpatnējā jauda • apgaismes vadības ierīču projektēšana un uzstādīšana
		Apgaismojuma uzstādīšana	<ul style="list-style-type: none"> • nepieciešamie norādījumi • vides aizsardzības pasākumi
7.	Ielu apgaismojums un satiksmes signāli	Ielu apgaismojuma aprīkojums	<ul style="list-style-type: none"> • gaismekļu efektivitāte • dimmēšanas iespējas • jaudas koeficients • ražojumu ekspluatācijas laiks, rezerves daļas un garantija • gaismekļa aizsardzības klase
		Ielu apgaismojuma projekts	<ul style="list-style-type: none"> • maksimālais energoefektivitātes rādītājs
		Ielu apgaismojuma uzstādīšana	<ul style="list-style-type: none"> • nepieciešamie norādījumi
		satiksmes signāli	<ul style="list-style-type: none"> • patērētā jauda • kalpošanas laiks un rezerves daļas • aprites cikla izmaksas

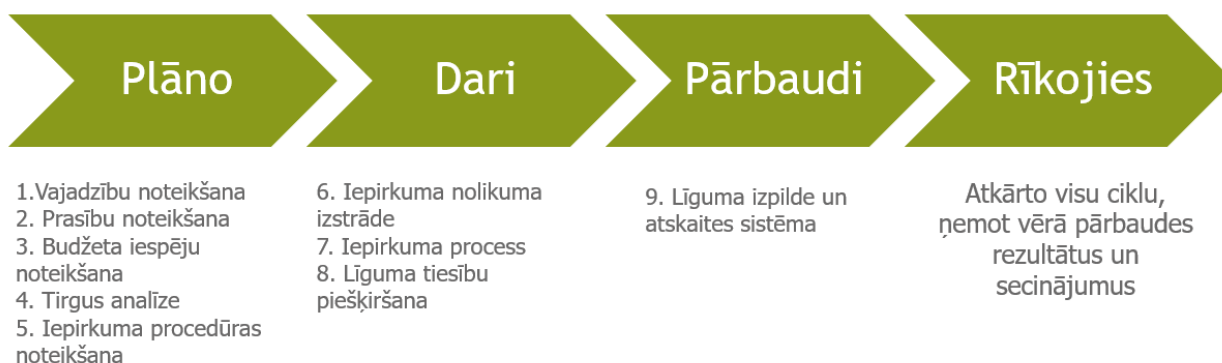
5. ZPI sistemātiskas īstenošanas soļi

Lai ieviestu ZPI valsts un pašvaldību iestādēs, ZPI ir jāīsteno sistemātiski, apzināti veidojot publisko iestāžu iepirkuma politiku atbilstoši ZPI principiem. Šādai politikai jābūt virzītai uz nepārtrauktu uzlabojumu panākšanu.

Šīs pieejas pamatā ir darījumu pasaulē plaši lietotais **Deminga cikls** („Plāno – dari – pārbaudi – rīkojies”). Šo ciklu raksturo četras secīgas darbības. Pirmā – plāno (katrai darbībai jābūt mērķtiecīgai un pamatotai). Otrā – dari (ievies to, kas ir izdomāts). Trešā – pārbaudi (analizē to, kas ir sanācis) un ceturrtā – rīkojies (uzlabo, lai sasniegtu augstāku efektivitāti). Tādā veidā iespējams nodrošināt nepārtrauktus uzlabojumus.

Pielāgojot Deminga ciklu sistemātiskai ZPI īstenošanai, tas ir parādīts 1. attēlā. Plānošanai atbilst pirmie 5 soļi, darīšanai 6.-8., pārbaudei 9. solis un rīcībai atkal viss cikls no jauna, bet ņemot vērā pārbaudes (monitoringa) rezultātus un izdarītos secinājumus.

1. attēls. Sistemātiska ZPI īstenošana

6. ZPI kritēriju dokumenti atsevišķām preču un pakalpojumu grupām un būvdarbiem

Katras preču vai pakalpojumu grupas vai būvdarbu ZPI kritēriju dokuments sastāv no 2 daļām:

- 1) informatīvā daļa vadlīniju lietotāju iepazīstina ar galvenajām normatīvo aktu prasībām, preču/pakalpojumu grupas būtiskajām ietekmēm uz vidi un iespējamajiem šīs ietekmes samazināšanas veidiem, kā arī ar konkrētās grupas ZPI kritērijiem saistīto informāciju;
- 2) praktiskai lietošanai paredzētā daļa sniedz "lietošanai gatavus" ZPI kritērijus konkrētam iepirkuma posmam (tehniskās specifikācijas/piedāvājumu izvērtēšanas kritēriji/līguma izpildes noteikumi). Aiz katra ZPI kritērija seko tā atbilstības pārbaudes metode. Nobeigumā sniegti plašāki paskaidrojumi dažiem ar šīs preču vai pakalpojumu grupas vai būvdarbu iepirkuma organizēšanu un īstenošanu saistītiem aspektiem.

Zemāk norādītas preču/pakalpojumu grupas vai būvdarbu kategorijas, kas ir iekļautas ZPI kritērijos. Attiecīgi ir pieejamas vadlīnijas individuāli pa norādītajām kategorijām. Kategorijās, kurās 2020.gadā tika veiktas izmaiņas, ir iekrāsotas gaiši zaļā krāsā.

Obligātās kategorijas	Rekomendējošās kategorijas
1) Biroja papīrs	1) Biroja ēku projektēšana, būvdarbi un apsaimniekošana
2) Drukas iekārtas	2) Ceļu projektēšana, būvniecība un uzturēšana
3) Datortehnika un IKT infrastruktūra	3) Ūdens sildītāji siltuma ražošanai
4) Pārtika un ēdināšanas pakalpojumi	4) Dārzkopības produkti un pakalpojumi
5) Tīrīšanas līdzekļi un pakalpojumi	5) Elektroenerģija
6) Iekštelpu apgaismojums	6) Klozetpodi un pisuāri
7) Ielu apgaismojums un satiksmes signāli	7) Koģenerācijas iekārtas
	8) Mēbeles
	9) Notekūdeņu infrastruktūra
	10) Sienu paneļi
	11) Izlietnes, krāni, dušas uzgaļi un to aprīkojums
	12) Tekstilpreces
	13) Transports
	14) Veselības aprūpes elektriskās un elektroniskās iekārtas
	15) Atpūtas un sporta infrastruktūra